

DĖL VALSTYBINĖS TEISMO PSICHIATRIJOS TARNYBOS PRIE SVEIKATOS APSAUGOS MINISTERIJOS KORUPCIJOS PASIREIŠKIMO TIKIMYBĖS NUSTATYMO TEISMO PSICHIATRIJOS, TEISMO PSICHOLOGIJOS EKSPERTIZIŲ, ATLIEKAMŲ BAUDŽIAMAJAME, CIVILINIAME IR ADMINISTRACINIAME PROCESSE SRITYJE APRAŠYMO

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymu, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. spalio 8 d. nutarimu Nr. 1601 „Dėl Korupcijos rizikos analizės atlikimo tvarkos patvirtinimo“, Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos direktoriaus 2011-05-13 įsakymu Nr. 2-170 patvirtintomis Valstybės ir savivaldybės įstaigų veiklos sričių, kuriuose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė nustatymo rekomendacijomis ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2016 m. liepos 4 d. įsakymu Nr. V-889 „Dėl korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymo 2016 metais“, 2016 m. III ketvirtį Valstybinėje teismo psichiatrijos tarnyboje prie SAM (toliau –VTPT) atliktas korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymas teismo psichiatrijos, teismo psichologijos ekspertizių, atliekamų baudžiamajame, civiliniame ir administraciniame procese, srityje. Analizuotas 2015-07-01- 2016 -06-30 m. laikotarpis.

Vadovaudamasis Valstybinės teismo psichiatrijos tarnybos prie Sveikatos apsaugos ministerijos Korupcijos prevencijos 2015 – 2016 m. programos įgyvendinimo priemonių plano, patvirtinto VTPT direktoriaus 2015-02-18 įsakymu Nr. 12P-10 4, 5 punktais, Korupcijos pasireiškimo tikimybę vertino direktoriaus pavaduotojas personalui ir administracinei veiklai Vitalijus Šaškovas, atsakingas už korupcijos prevencijos ir kontrolės vykdymą įstaigoje.

Korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymas teismo psichiatrijos, teismo psichologijos ekspertizių, atliekamų baudžiamajame, civiliniame ir administraciniame procese, srityje atliktas, analizuojant atliktų 2015 m. teismo psichiatrijos, teismo psichologijos ekspertizių rezultatus, pagal kompetenciją gautus fizinių ir juridinių asmenų pareiškimus, prašymus, skundus, atsakingų už tam tikras sritis darbuotojų paaiškinimus, VTPT atsakymus į pareiškimus, prašymus, skundus, taip pat reglamentuojančius šią sritį teisės aktus.

Atliekant korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymą teismo psichiatrijos, teismo psichologijos ekspertizių, atliekamų baudžiamajame, civiliniame ir administraciniame procese, srityje VTPT buvo analizuojami priimti teisės aktai, atlikti veiksmai ir:

atlikta pakartotinių teismo psichiatrijos, teismo psichologijos ekspertizių analizė. Jos metu buvo nustatoma ar pirminės ekspertizės išvados atitiko pakartotinių ekspertizių išvadas, taip pat išvadų neatitikimo priežastys;

atlikta visų tarnyboje per 2015 metus atliktų teismo psichiatrijos, teismo psichologijos ekspertizės aktų analizė, kurios metu pagal galimybes išaiškinti teismo ekspertizių darymo nuostatų, taip pat kitų teisės aktų pažeidimai (teismo ekspertizių aktų surašymo reikalavimų pažeidimai ir kt.);

vertinta ar yra laikomasi įstatymų, kitų teisės aktų, turinčių įtakos VTPT veiklai, ar priimti visi teisės aktai būtini įstatymams įgyvendinti;

vertinta ar teisės aktuose nustatyta sprendimų priėmimo, veiksmų atlikimo tvarka yra skaidri, ar juose įtvirtinti sprendimų priėmimo principai, aiškūs kriterijai, sprendimų priėmimo terminai, subjektai ir pan.;

vertinta ar yra įtvirtinti VTPT vidaus kontrolės sistemos funkcionavimo pagrindai.

Vertinant korupcijos pasireiškimo tikimybę VTPT teismo psichiatrijos, teismo psichologijos ekspertizių, atliekamų baudžiamajame, civiliniame ir administraciniame procese, srityje buvo naudojamas rekomendacijų priede pateiktas įstaigos veiklos analizavimo klausimynas. Užpildžius šį klausimyną, nustatyti korupcijos rizikos veiksniai, susiję su Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 3 dalyje nustatytais kriterijais.

VTPT veiklos sričių atitiktis Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 3 dalyje nustatytiems kriterijams nustatymas

VTPT įvertino šiuos kriterijus:

1. Padaryta korupcinio pobūdžio nusikalstama veika.

Per analizuojamąjį laikotarpį VTPT nebuvo užfiksuoti Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 2 straipsnio 2 dalyje nurodytų korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų atvejai ir(ar) pradėtas tyrimas baudžiamojo proceso tvarka dėl korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų. Taip pat VTPT nebuvo užfiksuota kitų tapataus pobūdžio, tačiau mažiau pavojingų teisės pažeidimų, už kuriuos numatyta administracinė, tarnybinė (drausminė) ar kitokia teisinė atsakomybė, atvejų. Dėl VTPT darbuotojų veiklos nebuvo ir nėra atliekamas tyrimas Vyriausioje tarnybinės etikos komisijoje dėl viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybės tarnyboje pažeidimo.

Įvertinti ar teismo ekspertas(-ai) pateikė klaidingą ar melagingą išvadą praktiškai galima tik atlikus pakartotinę ekspertizę, nes, vadovaujantis Lietuvos Respublikos teismo ekspertizės įstatymo 13 straipsnio 2 dalimi, kištis į teismo ekspertų darbą, jiems atliekant ekspertizę, draudžiama. Be to teisėjui ar teismui nepaskyrus pakartotinės teismo ekspertizės t. y., įvertinus teismo ekspertizės aktą kaip pagrįstą ir priėmus procesinį sprendimą, vėliau vertinti savo iniciatyva šį ekspertizės aktą VTPT nėra prasmės.

Per 2015 m. teismai skyrė 16 pakartotinių teismo psichiatrijos, teismo psichologijos ekspertizių (7 civilinėse bylose, 8 baudžiamosiose bylose ir 1 administracinėje byloje). 5 pakartotinių ekspertizių išvados skyrėsi nuo pirminės teismo ekspertizės išvados (4 baudžiamosiose ir 1 civilinėje byloje). Pagal VTPT Respublikinio teismo psichiatrijos skyriaus specialistų, pagrinde atliekančių pakartotines teismo psichiatrijos ekspertizes, paaiškinimus, pakartotinių ekspertizių metu buvo išaiškintos pirminių ir pakartotinių ekspertizių išvadų neatitikimo priežastys: pirminių ekspertizių išvados skyrėsi nuo pakartotinių dėl to, kad pakartotinei ekspertizei buvo pateikta papildoma ekspertizei reikiama medžiaga, duomenys; pirminės ir pakartotinės ekspertinės išvados skyrėsi taip pat dėl sudėtingų bylos aplinkybių, besikeičiančių psichikos būsenų skirtingo vertinimo.

Atlikus 2015 m. padalinių teismo psichiatrijų, teismo psichologų ekspertizės aktų patikrinimą ir analizę tarnybos padalinių teismo ekspertizės aktuose nustatyta kai kurių teismo ekspertizės aktų įforminimo reikalavimų pažeidimų (ekspertizės akto struktūros reikalavimų nesilaikymas, kartais vartojamos netinkamos sąvokos, ne visur paaiškinami medicinos terminai, ne visuomet aktuose nurodomi medicininių duomenų gavimo šaltiniai ir pan.).

Už ekspertizės darymo nuostatų pažeidimą ir nesąžiningą eksperto pareigų vykdymą, už kuriuos netaikoma baudžiamoji ar administracinė atsakomybė, ekspertui gali būti paskirta drausminė nuobauda. Be to, vadovaujantis Teismo ekspertizės įstatymo 6 straipsnio 9 dalies 1 punktu, 13 dalies 2 punktu teismo eksperto kvalifikacijos pažymėjimo galiojimo terminas gali būti nepratęsiamas ar kvalifikacijos pažymėjimas gali būti pripažintas negaliojančiu, kai kvalifikacinė komisija nustato, kad teismo eksperto atliekamos ekspertizės yra netinkamos kokybės. Per atsiskaitomąjį laikotarpį VTPT kvalifikacinė komisija tokių klausimų nenagrinėjo. Per analizuojamąjį laikotarpį VTPT

drausminės nuobaudos buvo pareikštos 2 teismo ekspertams dirbantiems VTPT antraeilėse pareigose. Vienam – atleidimas iš darbo dėl neatvykimo į darbą be svarbių priežasčių, kitam – pastaba už darbo kokybinių ir kiekybinių rodiklių trūkumus, skyriaus viršininko nurodymų nevykdymą. Vadovaujantis Teismo ekspertizės įstatymo 16 straipsnio 1 dalies 2 punktu, Teismo ekspertų veiklos koordinavimo taryba nagrinėjo pareiškėjų skundus dėl 2 VTPT teismo ekspertų galimų Teismo ekspertų profesinės etikos kodekso pažeidimų. Teismo ekspertų koordinavimo taryba išnagrinėjusi skundus šių darbuotojų etikos kodekso pažeidimų nenustatė.

Per analizuojamąjį laikotarpį VTPT buvo gauta 16 skundų, pareiškimų ar prašymų. Iš jų 10 – dėl informacijos susijusios su teismo ekspertizės atlikimu pateikimo, taip pat prašymai atlikti kai kuriuos veiksmus; 3 – dėl atliktos teismo psichiatrijos ekspertizės išvadų pagrįstumo; 3 – dėl nepasitenkinimo teismo eksperto veiksmais, atliekant teismo ekspertizę, taip pat nepasitenkinimo teismo ekspertų dėmesiu tiriamajam ekspertiniame stacionare asmeniui. Pažymėtina, kad nebuvo gauta nei raštiškų nei žodinių pranešimų apie galimus korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų ir (ar) kitų tapataus pobūdžio, tačiau mažiau pavojingų teisės pažeidimų, VTPT faktus. Analizuojant pareiškėjų nepasitenkinimą dėl pateiktos teismo ekspertinės išvados, reikia pažymėti, kad vadovaujantis Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 286 str. 7 dalimi, teismo ekspertizės aktą įvertina teisėjas ar teismas. Įvertinęs ekspertizės aktą kaip nepakankamai išsamų ar nepakankamai pagrįstą, teismas turi teisę paskirti naują ekspertizę ir pavesti ją daryti tam pačiam ar kitam ekspertui. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 218, 219 straipsniais, ekspertizės išvadą vertina taip pat teismas. Jeigu teismui kyla abejonių dėl eksperto išvados pagrįstumo, teismas gali paskirti pakartotinę ekspertizę ir pavesti ją daryti kitam ekspertui ar ekspertams. Nors įvertinęs teismo ekspertų išvadą kai kuriais atvejais teismai ir skyrė pakartotines teismo psichiatrijos ekspertizes, tačiau nebuvo atvejų, kai buvo konstatuota, kad išvada yra melaginga ar yra pagrindas manyti, kad ekspertinės išvados nepagrįstumas sietinas su korupcijos apraiškomis.

2. Pagrindinės funkcijos yra kontrolės ar priežiūros funkcijos.

VTPT nevykdo kontrolės ar priežiūros funkcijų. Lietuvos Respublikos teismo ekspertizės įstatymo 13 straipsnyje numatyta, kad atlikdami teismo ekspertizę, ekspertai yra nepriklausomi, savo išvadas jie teikia remdamiesi tik specialiomis žiniomis ir atliktų tyrimų rezultatais. Valstybinės valdžios, valdymo ir teisėsaugos institucijoms, Seimo nariams ir kitiems pareigūnams, politinėms partijoms, politinėms ir visuomeninėms organizacijoms ir kitiems asmenims kištis į teismo eksperto darbą draudžiama. Nagrinėjant pareiškėjų skundus, prašymus dėl atliktų teismo ekspertizės aktų įvertinimo, VTPT išaiškina pareiškėjams šių ekspertizės įvertinimo tvarką, pareiškėjų teises pateikti nepasitikėjimo ekspertizės išvada motyvus, jų teisę prašyti skirti kitą ekspertizę.

3. Atskirų valstybės tarnautojų funkcijos, uždaviniai, darbo ir sprendimų priėmimo tvarka bei atsakomybė nėra išsamiai reglamentuoti.

VTPT dirba 26 teismo psichiatrai ekspertai ir 11 teismo psichologų ekspertų, turinčių atitinkamą teismo eksperto kvalifikaciją ir įrašytų į Lietuvos teismo ekspertų sąrašą. Jų funkcijos, uždaviniai, darbo ir sprendimų priėmimo tvarka bei atsakomybė reglamentuota LR baudžiamojo proceso kodekso, LR civilinio proceso kodekso, LR administracinių bylų teisenos įstatymo, LR teismo ekspertizės įstatymo, „Teismo psichiatrijos ekspertizės organizavimo ir atlikimo tvarkos aprašo“, patvirtinto 2013 m. birželio 12 d. Sveikatos apsaugos ministro įsakymu Nr. V-616, „Teismo psichiatrijos, teismo psichologijos ekspertizės darymo Valstybinėje teismo psichiatrijos tarnyboje prie Sveikatos apsaugos ministerijos nuostatų“, patvirtintų 2003 m. rugpjūčio 18 d. Sveikatos apsaugos ministro įsakymu Nr. V-499 (2016 m. vasario 17 d. įsakymo Nr. V-285 redakcija) nuostatose, teismo psichiatro eksperto, teismo psichologo eksperto pareigybių aprašymuose bei kituose VTPT vidaus teisės aktuose.

VTPT direktoriaus įsakymais patvirtinti VTPT ekspertinių padalinių darbo reglamentas, pareigybių aprašymai, taisyklės, planai yra paskelbti VTPT internetiniame puslapyje adresu –

www.vtpt.lt. Analizuojamuoju laikotarpiu, duomenų, jog VTPT darbuotojai dėl jų funkcijų, uždavinių, darbo ir sprendimo priėmimo tvarkos detalaus reglamentavimo nebuvimo būtų netinkamai atlikę jų pareigybų aprašymuose nustatytas darbo funkcijas, uždavinius bei atskirais įsakymais pavestas konkrečias užduotis, nenustatyta.

4. Veikla yra susijusi su leidimų, nuolaidų, lengvatų ir kitokių papildomų teisių suteikimu ar apribojimu.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos teismo ekspertizės įstatymo 6 str., VTPT direktoriaus įsakymu sudaryta kvalifikacinė komisija suteikia, pripažįsta teismo psichiatro eksperto ir teismo psichologo eksperto kvalifikaciją, sprendžia kvalifikacijos galiojimo termino pratęsimo klausimą, sustabdo kvalifikacijos pažymėjimo galiojimą ar panaikina jo galiojimo sustabdymą, pripažįsta kvalifikacijos pažymėjimą negaliojančiu. Asmuo, įgijęs teismo psichiatro eksperto ar teismo psichologo eksperto kvalifikaciją, atlikęs šiame įstatyme numatytas procedūras, įrašomas į Lietuvos Respublikos teismo ekspertų sąrašą ir įgyja teisę atlikti atitinkamos rūšies teismo ekspertizę. Minėtų teisės aktų nuostatos reglamentuoja dokumentų pateikimo teismo psichiatro eksperto, teismo psichologo eksperto kvalifikacijai įgyti ar pripažinti, VTPT kvalifikacinės komisijos darbo organizavimo, teismo psichiatro eksperto, teismo psichologo eksperto kvalifikacijos suteikimo ir pripažinimo, teismo eksperto kvalifikacijos pažymėjimo išdavimo tvarką VTPT. VTPT direktoriaus įsakymu esant reikalui kiekvieną kartą sudaroma kvalifikacinė komisija. Jos personalinė sudėtis priklauso nuo asmeniui suteikiamos kvalifikacijos rūšies. Komisijos narių kompetencija, teisės ir pareigos reglamentuotos Teismo ekspertizės įstatymu ir minėtais teisės aktais. Teisinis reglamentavimas užtikrina veiklos ar atskirų tokios veiklos subjektų santykių skaidrumą, reglamentavimas nesukuria nevienodų ar diskriminuojančių sąlygų tam tikroje srityje veikiantiems subjektams. Nors minėti teisės aktai suteikia galimybę įgyti VTPT teismo psichiatro eksperto ar teismo psichologo eksperto kvalifikaciją tiek asmenims norintiems dirbti VTPT, tiek ir vėliau dirbti privačiai, dėl minėtų kvalifikacijų įgijimo kreipėsi tik asmenys, pageidaujantys dirbti VTPT. Per analizuojamąjį laikotarpį VTPT kvalifikacinė komisija 3 asmenims suteikė teismo psichiatro eksperto kvalifikaciją ir 1 asmeniui teismo psichologo eksperto kvalifikaciją. Skundų dėl kvalifikacinės komisijos sprendimų VTPT nebuvo.

5. Daugiausia priima sprendimus, kuriems nereikia kitos valstybės ar savivaldybės ar savivaldybės įstaigos patvirtinimo.

VTPT, jos padaliniams, atskiriems darbuotojams nesuteikti įgaliojimai savarankiškai priimti sprendimus administracinio reglamentavimo, administracinių paslaugų teikimo, viešųjų paslaugų teikimo administravimo srityje. VTPT atliktų teismo psichiatrijos, teismo psichologijos ekspertizės aktai nėra privalomi teismams. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 286 str. 7 dalimi, Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 218, 219 straipsniais teismo ekspertizės aktą įvertina teisėjas ar teismas.

6. Naudojama valstybės ar tarnybos paslaptį sudaranti informacija.

VTPT veikla nėra susijusi su informacijos įslaptinimu ar išslaptinimu, įslaptintos informacijos naudojimu ar jos apsauga. VTPT nėra darbuotojų, kurie yra įslaptintos informacijos rengėjai ar gavėjai.

7. Anksčiau atlikus korupcijos rizikos analizę, buvo nustatyta veiklos trūkumų.

Anksčiau atlikus korupcijos rizikos analizę, VTPT nebuvo nustatyta veiklos trūkumų.

IŠVADA DĖL KORUPCIJOS PASIREIŠKIMO TIKIMYBĖS VTPT

Nustatant korupcijos pasireiškimo tikimybę, įvertinta VTPT visų veiklos sričių atitiktis Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 3 dalyje nustatytiems kriterijams, remiantis rekomendacijų 8 punkte numatytais kriterijais. Nustatyta, kad reikalinga vertinti teismo psichiatrijos, teismo psichologijos ekspertizių, atliekamų baudžiamajame, civiliniame ir administraciniame procese, sritį, tikrinant ar VTPT nėra padaryta korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų, taip pat ar nebuvo padaryta kitų tapataus pobūdžio, tačiau mažiau pavojingų teisės pažeidimų, už kuriuos numatyta administracinė, tarnybinė (drausminė) ar kitokia teisinė atsakomybė, ar atskirų darbuotojų funkcijos uždaviniai, darbo ir sprendimų priėmimo tvarka bei atsakomybė yra išsamiai ir tinkamai reglamentuoti ar gali būti VTPT veikla priskirta prie veiklos sričių, kurioje egzistuoja korupcijos pasireiškimo tikimybė.

VTPT, pagal kompetenciją, nagrinėjant teismo psichiatrijos, teismo psichologijos ekspertizių, atliekamų baudžiamajame, civiliniame ir administraciniame procese, sritį, buvo analizuojami priimti teisės aktai, sprendimai, atlikti veiksmai.

Vertinant korupcijos pasireiškimo tikimybę VTPT, nagrinėjant teismo psichiatrijos, teismo psichologijos ekspertizių, atliekamų baudžiamajame, civiliniame ir administraciniame procese, sritį, buvo naudojamas rekomendacijų priede pateiktas įstaigos veiklos analizavimo klausimynas.

Atlikus analizę, galima daryti išvadą, kad korupcijos pasireiškimo tikimybė, išnagrinėjus teismo psichiatrijos, teismo psichologijos ekspertizių, atliekamų baudžiamajame, civiliniame ir administraciniame procese sritį VTPT, neegzistuoja, nes atitinka Korupcijos rizikos analizės atlikimo tvarkoje nurodytus kriterijus: VTPT nebuvo padaryta korupcinio pobūdžio veika; VTPT teismo psichiatrijos, teismo psichologijos ekspertizių, atliekamų baudžiamajame, civiliniame ir administraciniame procese sritis atitinka VTPT veiklos tikslus; VTPT darbuotojų, funkcijos, uždaviniai, darbo ir sprendimų priėmimo tvarka bei atsakomybė yra reglamentuoti; įstatymus įgyvendinantys teisės aktai yra periodiškai peržiūrimi ir keičiami; VTPT nebuvo užfiksuota jokio pobūdžio pranešimų ar skundų apie korupcinio pobūdžio įstatymų ir teisės aktų pažeidimus.

Siūlymai, kurie reikalingi siekiant ateityje užkirsti kelią galimai korupcijos pasireiškimo tikimybei VTPT teismo psichiatrijos, teismo psichologijos ekspertizių, atliekamų baudžiamajame, civiliniame ir administraciniame procese, srityje:

Prevencijos tikslais atskleisti ir šalinti galimas korupcijos pasireiškimo priežastis ir sąlygas, keičiantis teisiniam reguliavimui, neatidėliojant analizuoti bei keisti VTPT teisės aktus, kuo skubiau reaguoti į pareiškėjų skundus, prašymus, pareiškimus.

Direktoriaus pavaduotojas personalui ir
administracinei veiklai

Vitalijus Šaškovas